

Vart fjärde år är det presidentval i USA som är stort land med 50 delstater och dess konstitution har världens äldsta och nu gällande nedskrivna grundlag. Men vem är det som har makten och hur fungerar deras valsystem som ska vara demokratiskt. Det verkar krångligt och svårt att förstå och är det verkligen rättvist? Vi ska titta närmare på hur USA's olika maktgrenar fungerar och hur presidentvalet går till i den här filmen.

FILMFAKTA

Ämnen: Historia, Samhällskunskap, Konflikter och konflikthantering

Ålder: Grundskola 7-9, Gymnasiet

Speltid: 17 min

Produktionsår: 2024

Språk: Svenska, svensk text

Ursprungsland: Sverige

Artikelnummer: KP2001

Exekutiv producent: B&P Digital Media

Producent och regi: Marit Lundgren

Foto: Emil Carlsson

Manus: Marit Lundgren

Historisk bakgrund till hur USA styrs

Fram till år 1787 styrdes det nya USA av en löst sammansatt konfederationell regering, men då beslutade de sig för att skriva en konstitution alltså ett dokument, som fick hela 27 tillägg genom åren, om hur det vid den tiden, lilla landet skulle styras. De här fyra handskrivna sidorna med sina 27 tillägg, varav de 10 första tilläggen kallas "Bill of Rights" som handlar om att skydda individuella rättigheter och begränsa den federala regeringsmakten, är ännu idag grunden till hur USA styrs.

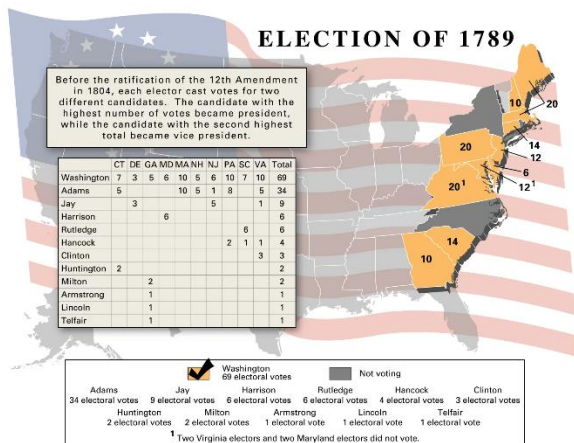
George Washington blev två år senare, den första presidenten som styrde under den nya federala regeringen enligt USA:s konstitution.

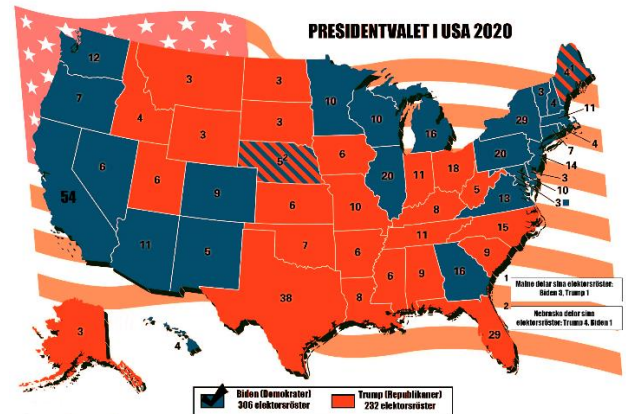

Konstitutionen skapades för att makten ska vara uppdelad så att inte en person ska kunna bestämma allt själv och folket ska välja den som styr. Det är därför makten är uppdelad i tre grenar med makt. Presidenten, Kongressen och Högsta domstolen. Det är den federala alltså statliga makten och styr främst övergripande statliga makten över USA som kallas den federala makten. De styr främst över försvaret, penning- och utrikespolitiken.

Allt annat styrs av delstaterna själva som skola, sjukvård, samhällsutveckling, säkerhet, energi m.m.

Anledningen till att det blev så var för att flera delstater på 1700-talet ville bestämma mer själva och därför är USA en federation, alltså sammanslagning av olika stater som vill vara självständiga men ändå ha ett gemensamt styre högst upp och inte en enstatsregering som i Sverige.

Idag är det 50 delstater som får vara med och bestämma vem som ska leda landet.

USA'S POLITISKA PARTIER

I USA finns det två huvudsakliga politiska partier som dominerar den politiska scenen:

Republikanska partiet (Republican Party) Partisymbol elefanten:

Republikanerna är vanligtvis förknippade med konservatism och står ofta för principer som minskad federal reglering, skattesänkningar, en stark nationell försvarspolitik och traditionella värderingar.

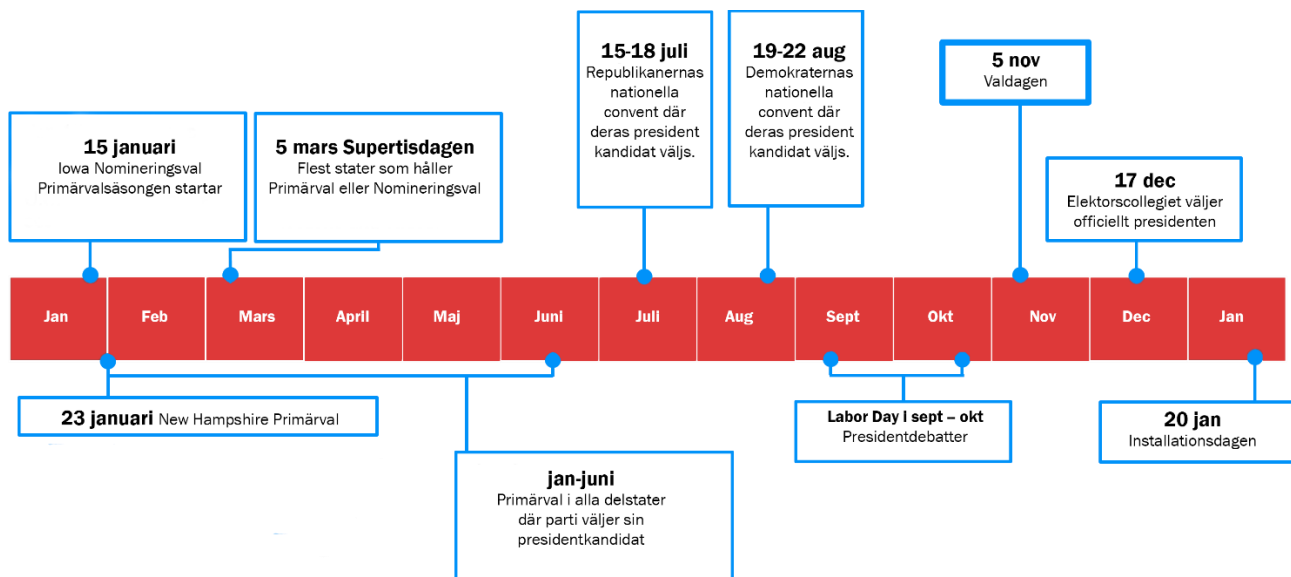
Demokratiska partiet (Democratic Party) Partisymbol åsnan:

Demokraterna är mer förknippade med liberalism och progressivism och stöder vanligtvis en mer aktiv roll för regeringen i att lösa samhällsproblem. De står vanligtvis för program som allmän sjukvård, ökad reglering av näringslivet, skattehöjningar för de rika och social rättvisa.

Det finns också mindre politiska partier och oberoende kandidater som försöker få fotfäste, men Republikanerna och Demokraterna är de mest inflytelserika partierna i USA:s politik.

Presidentvalet i USA följer en komplicerad process som involverar flera steg och olika delstater. Här är en översikt över hur det vanligtvis går till:

Primärval och nomineringsval: Innan det egentliga presidentvalet hålls primärval och nomineringsval för de två stora partierna, Republikanerna och Demokraterna. Under primärvalen väljer väljarna i varje delstat vilken kandidat de föredrar för att representera sitt parti. De delegater som varje kandidat samlar under primärvalen representerar sedan kandidaten vid det nationella partikonventet under sommaren, där partiet formellt nominerar sin kandidat för presidentvalet.

Elektorskollegiet (Electoral College): USA använder ett system med elektorer/valmän för att välja presidenten. Varje delstat har ett visst antal elektorer som motsvarar antalet kongressrepresentanter och senatorer de har. Totalt finns det 538 elektorer. De flesta delstater tillämpar ett system där den vinnande kandidaten i delstaten får alla dess elektorer (vinnaren tar allt). För att bli president måste en kandidat få minst 270 av dessa elektorer.

Valkampanjen: På Labor Day börjar den riktiga valkampanjen då kandidaterna håller debatter och reser runt i landet för att övertyga väljarna om vem de ska rösta på. Detta håller på fram till valdagen.

Valdagen: Den första tisdagen efter den första måndagen i november hålls det allmänna presidentvalet. Väljarna går till vallokalerna och röstar direkt på de presidentkandidater de föredrar, men det är en indirekt röstning för det är sedan antingen de demokratiska eller republikanska elektorerna som väljer presidenten baserat på hur deras delstat röstade. Dessa elektorer får inte vara senatorer eller högre politiker utan väljs i varje delstat ut av varje parti. Det kan då vara lojala partiföreträdare som enligt tradition ska välja som partiet önskar. Men det har hänt att elektorer gått emot detta vid några tillfällen och då kan straffet bli så hårt att man utesluts ur partiet.

Elektorsvalet: I december röstar elektorerna i sin delstat på presidentkandidaterna. Sedan skickas rösterna till Kongressen i Kapitolium som räknar rösterna och den 6 januari utser de officiellt presidenten.

Inauguration Day/Installationsdagen: Den 20 januari efter valet, ungefär två månader efter det allmänna presidentvalet, hålls presidentens invigningsdag (Inauguration Day), då den vinnande kandidaten formellt tillträder ämbetet som president. Det sker alltid exakt kl 12.00 den 20 januari och installationstalet är ungefär likadant som när den första presidenten George Washington svors in.

Det finns ytterligare komplexiteter och variationer i processen, och vissa delstater kan tillämpa olika regler för hur elektorer utses och röstar. Men detta är den allmänna processen för presidentvalet i USA.

Ordlista till filmen

Låt eleverna i par försöka förklara följande begrepp:

Federal	Delstat
Demokrat	Republikan
Primärval	Nomineringsval
Kabinett	Kongress
Senaten	Representanthuset
Konstitution	Bill of Rights
Konservativ	Liberal
Valkrets	Gerrymandering
Elektorer	Elektorskollegiet
Swingstat	District of Columbia
Partikonvent	Supertisdag

Diskutera gemensamt era förklaringar samt skriv upp det ni kommer fram till på klassrummets whiteboard/digitala verktyg, för att gå igenom igen efter filmen.

Fakta: USA:s presidenter

- George Washington 1789–97
- John Adams 1797–1801
- Thomas Jefferson 1801–09
- James Madison 1809–17
- James Monroe 1817–25
- John Quincy Adams 1825–29
- Andrew Jackson 1829–37
- Martin Van Buren 1837–41
- William Henry Harrison 1841
- John Tyler 1841–45
- James Polk 1845–49
- Zachary Taylor 1849–50
- Millard Fillmore 1850–53
- Franklin Pierce 1853–57
- James Buchanan 1857–61
- Abraham Lincoln 1861–65
- Andrew Johnson 1865–69
- Ulysses S Grant 1869–77
- Rutherford B Hayes 1877–81
- James A Garfield 1881
- Chester A Arthur 1881–85
- William J Clinton 1993–2001
- George W Bush 2001–09
- Barack Obama 2009–2017
- Grover Cleveland 1885–89
- Benjamin Harrison 1889–93
- Grover Cleveland 1893–97
- William McKinley 1897–1901
- Theodore Roosevelt 1901–09
- William H Taft 1909–13
- Woodrow Wilson 1913–21
- Warren Harding 1921–23
- Calvin Coolidge 1923–29
- Herbert Hoover 1929–33
- Franklin D Roosevelt 1933–45
- Harry S Truman 1945–53
- Dwight D Eisenhower 1953–61
- John F Kennedy 1961–63
- Lyndon B Johnson 1963–69
- Richard M Nixon 1969–74
- Gerald R Ford 1974–77
- Jimmy Carter 1977–81
- Ronald W Reagan 1981–89
- George Bush 1989–93
- Donald Trump 2017–2021
- Joe Biden 2021

Läroplansmål LGR22

Samhällskunskap

Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter.

Beslutsfattande och politiska idéer

Vad begreppen demokrati och diktatur, monarki och republik samt parlamentarism och presidentstyre innebär. Exempel på hur dessa olika stats- och styrelseskick kan fungera.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar mycket goda kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för välutvecklade resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Historia

Syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar sitt historiemedvetande och sin historiska bildning. Det blir möjligt genom att eleverna i undervisningen får utveckla kunskaper om historiska förhållanden och historiska begrepp, får insikter i hur historia skapas genom tolkningar av källor samt utvecklar förståelse för hur historia kan brukas i olika sammanhang. På så sätt får eleverna förståelse för hur det förflutna har format nutiden och därmed präglar våra förväntningar på framtiden.

Med hjälp av externa länkar kan eleven hitta mer information om ämnet och skriva en uppsats eller historia eller samhällskunskap.

270towin.com:

<https://www.270towin.com/>

Utrikespolitiska institutet

<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/nordamerika/usa/politiskt-system/>

Världens historia

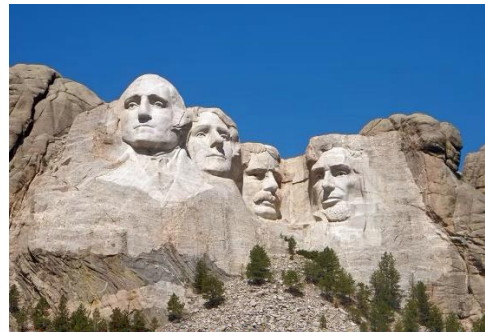
<https://varldenshistoria.se/samhalle/amerikas-historia/fem-skal-till-att-usa-bara-har-tva-partier>

CNN

<https://edition.cnn.com/election/2024>

USA.GOV

<https://www.usa.gov/election>

Mount Rushmore i South Dakota. De fyra amerikanska presidenterna George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt och Abraham Lincoln